

November 2022

Høringsvar endringer i virkeområdet til fiskeeksportloven og endringer i eksportavgiften i tilhørende forskrifter – ref. 22/5692-1

Lofothval AS viser til høring, ref. 22/5692-1, hvor departementet foreslår å inkludere tang og tare i fiskeeksportloven ved å inkludere «makroalger» i fiskeeksportloven § 1 og å endre navn på loven til lov om regulering av eksporten av sjømat (sjømateksportloven).

Lofothval mener at en endring av virkeområdet til fiskeeksportloven må inkludere hvalprodukter.

De samme argumentene som departementet framfører i høringsnotatet som begrunnelse for å inkludere tang og tare i virkeområdet til Norges Sjømatråd gjennom lovendringen, gjelder i det alt vesentligste også for hvalprodukter.

Som det framgår av høringsnotatet, arbeider Norges Sjømatråd innenfor en rekke ulike områder med mange ulike oppgaver, så som felles markedsføring, arbeid med markedsinformasjon, markedsadgang, PR/informasjon og beredskap. Norges Sjømatråd skal være fellesorganet for ulike bransjer og arter innenfor norsk sjømatnæring.

Den kompetansen og kunnskapen som Norges Sjømatråd besitter, har ikke hvalnæringen hatt anledning til å benytte seg av. Hvalnæringen har flere ganger over mange år tatt opp ønsket og behovet for at hval innlemmes i Norges Sjømatråd overfor norske myndigheter. På lik linje med flere sjømatsektorer vil ikke hvalnæringen være i stand til å bygge opp et eget apparat med den nødvendige kunnskapen på alle mulige områder.

Hvalnæringen har likevel opprettet sitt eget organ *Merkevareforeningen Norsk Hval* til å stå for generisk markedsføring, altså en del av det arbeidet som er nødvendig for å fremme verdiskaping. Dette organet er langt fra tilstrekkelig til å dekke alle de ulike oppgavene.

Norsk Hval er finansiert av næringen selv og med midler fra andre kilder. Slik finansiering kan også videreføres når hval blir en del av Norges Sjømatråd, som et tillegg til de avgiftene som genereres ved eksport av hvalprodukter. For øyeblikket er eksportverdien av hval moderat, dog større enn for tang og tare. Potensialet for hvaleksport er derimot betydelig.

Norges Sjømatråd utfører også et omfattende arbeid på det norske markedet. Dette vil kunne være svært viktig for hvalnæringen da det aller meste av hvalprodukter omsettes innenlands. Dette fordi brorparten av hvalnæringen ikke har muligheter for å eksportere hvalprodukter.

Med hensyn til hval er det aktuelt med markedsarbeid i Norge og Japan. Det er ikke aktuelt med markedsarbeid for å fremme salg av hvalprodukter i f.eks. England, USA og Tyskland.

Lofothval sitt inntrykk er at det er en slags frykt for hensynet til andre deler av norsk sjømatnæring som er bakgrunnen for at hval så langt ikke er innlemmet som en naturlig del av Norges Sjømatråds arbeid. Altså en frykt for at det vil kunne være svært negativt for annen sjømat, at det vil kunne føre til boikottaksjoner og vanskeligheter i markedet.

Når norske myndigheter holder hval utenfor Norges sjømatråd, er norske myndigheter en betydelig bidragsyter for å opprettholde denne forestillingen og videreføre denne frykten. Det er således forståelig at næringsaktører som opererer mellom hvalnæringen og forbrukerne, dvs. distributører, grossister og dagligvarekjeder, kan ha den samme frykten. Slik strukturen i det norske dagligvaremarkedet er blitt, er samarbeid med disse aktørene helt nødvendig for å få hvalprodukter ut til forbrukerne.

Ved å innlemme hvalprodukter i Norges sjømatråd vil norske myndigheter sende et tydelig signal, til både de norske næringsaktørene og de aktørene som prøver å skape frykt hos disse næringsaktørene, om at norske myndigheter vil ivareta norske interesser. Norske myndigheter vil slik bidra til å styrke hvalnæringens samhandling med distributører og dagligvarekjeder på det norske markedet.

Da Norge gjenopptok hvalfangsten i 1993 kom fangstmotstanderne med mange sterke trusler om boikott. De skapte frykt. OL på Lillehammer skulle boikottes. Ingen turister skulle lenger finne veien til Norge. Norsk sjømat skulle boikottes. Holdningen til myndighetene da var at om disse alvorlige truslene skulle vise seg å slå til, ville norske myndigheter måtte revurdere beslutningen om hvalfangst. Men truslene slo ikke til.

Selv om det er lett, og også forståelig, å la seg styre av frykt, mener Lofothval at en slik emosjonell tilnærming må erstattes med en rasjonell tilnærming. Undersøkelser og faktiske erfaringer må tillegges betydelig vekt. Lofothval antar at norske interesser også i framtiden kan bli forsøkt utsatt for boikottaksjoner. En rekke forhold kan ligge til grunn for slike aksjoner, det være seg hvalfangst og selfangst, som vi har erfaring med, men det kan eksempelvis også være rovdyrforvaltning eller annen forvaltning av både fornybare og ikke-fornybare ressurser. Det skulle jo også komme store negative konsekvenser som følge av at en hvalross ble avlivet i Oslofjorden i sommer. Hvor ble de av? Tidvise reaksjoner på hvalfangst vil kunne komme, enten hval innlemmes i Norges Sjømatråd eller ei.

Lofothval er av den oppfatning at det er viktig å skille mellom betydelig motstand og virkningsfulle boikottaksjoner av noe varighet. Stor motstand betyr absolutt ikke at norske varer og tjenester vil bli utsatt for negative boikottaksjoner. Undersøkelser viser også at de færreste boikottaksjoner fører fram. I verste fall kan de ha en kortvarig, marginal effekt. Med andre ord er det en risiko til stede, men risikoen for betydelig skade er liten.

Lofothval mener at myndighetene har et særlig ansvar for å fremme markedssituasjonen for hvalprodukter. Norske myndigheter reduserte markedet for hvalprodukter utover 1980-tallet ved å redusere fangsten av vågehval ned mot null, stoppet kommersiell fangst i noen år, gjenopptok kommersiell fangst i 1993, men på et lavt nivå over flere år. Konsekvensen av

redusert fangst var at hvalkjøtt forsvant fra butikkhyllene og fra middagsmenyen i de tusen hjem over hele landet. Med politiske vedtak ble i praksis markedet tatt bort.

I tillegg innførte norske myndigheter et selvpålagt eksportforbud for hvalprodukter til Japan. Dette forbudet er opphevet. Men japanske myndigheter etablerte effektive, diskriminerende markedshindringer for det meste av norske hvalprodukter. Bare én båt med muligheter for ombordfrysning har for øyeblikket anledning til å eksportere hvalprodukter til Japan.

Hvalnæringen har aldri kommet seg skikkelig på beina igjen etter de politiske vedtakene den ble utsatt for.

Norske myndigheter ønsker hvalfangst. Stortinget har ved flere anledninger uttrykt ønsker om ei bærekraftig hvalnæring (se f.eks. Innst. 156 S (2009–2010) s. 7-9, jf. St. meld. nr. 46 (2008-2009)). I 2010 viste Stortinget til den negative økonomiske utviklingen i hvalnæringen, «blant annet som følge av en vanskelig markedssituasjon» (Innst. 156 S (2009–2010), s. 7). Også i 2022 er det en vanskelig markedssituasjon som er den store utfordringen, med stadig færre aktører blant fangstbåter og landmottak.

Uten en tilfredsstillende markedssituasjon med økonomisk lønnsomhet vil hvalfangsten og resten av hvalnæringen forsvinne.

Ved å inkludere hval i fiskeeksportloven vil norske myndigheter kunne bidra med en institusjonell, framtidsrettet forankring av markedsarbeidet for hvalprodukter i Norges Sjømatråd. Innlemmelse av hval i Norges sjømatråd vil også bekrefte at hval er en integrert del av sjømatnæringen.

Om hval ikke inkluderes i loven, mener Lofothval at navnet på loven må forbli «lov om regulering av eksporten av fisk og fiskevarer». Dette fordi hval er «sjømat». Å endre navnet til sjømateksportloven uten å inkludere hval vil, etter Lofothval sitt syn, innebære å lovfeste ekskludering og diskriminering av hvalnæringen.

På denne bakgrunn mener Lofothval at fiskeeksportloven § 1 andre ledd første punktum må endres slik at den inkluderer «hval»:

«Med sjømat mener loven alle arter fisk, krepsdyr, bløtdyr, pigghuder, hval og makroalger, samt varer der disse artene er det eneste eller en vesentlig del av råstoffet.»

Med vennlig hilsen
For Lofothval AS

Rune Frøvik
Daglig leder